

Enheten för naturvård

Blåkulla SE0110379

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-44668-2016

Namn	Blåkulla	Areal	0,72 ha
Natura 2000-kod	SE0110379		
Kommun	Norrtälje		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2007-02-05		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2016-12-20		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Staten		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
Ingen livsmiljö finns rapporterad från området.			

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Denna art finns upptagen i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns även andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom eventuella arter i tabell 2.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
1052	Asknätfjäril	<i>Euphydryas maturna</i>

Bevarandesyfte för Blåkulla

Bevarandesyftet och beskrivningen av arten nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för den i området utpekade arten.

Området är utpekat endast för asknätfjäril, som därmed är det prioriterade värdet.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44668-2016

Asknätfjäril förekommer i Sverige idag i endast två områden, ett i Västmanlands län och ett i nordvästligaste delen av Stockholms län. I Stockholms län finns ett 20-tal starkare lokalpopulationer. Dessa lokaler bedöms tillsammans ligga tillräckligt samlat för att ha genetisk kontakt. Eftersom arten utnyttjar ett tidigt hyggesstadium sker en betydande dynamik mellan lokaler. När Blåkulla föreslogs till nätverket 2004 var det en av de rikaste lokalerna, men 2015 var den lokala populationen ganska liten.

Prioriterade åtgärder för området är upprättande av någon typ av formellt skydd och/eller avtal, samt den skötsel som framgår av tabell 3. Se även kursiverad text under rubriken ”Bevarandeåtgärder med tidsplan”.

Bevarandemål för Blåkulla

Att bidra till gynnsam bevarandestatus för den i området utpekade arten uttrycks i detta område i följande mål.

Asknätfjäril (1052)

- Populationsutvecklingen av arten i Blåkulla ska vara stabil eller ökande.
- En väl fungerande metapopulationsstruktur i landskapet är ett måste för att uppnå en långsiktig överlevnad av fjärilen i Blåkulla. Spridning bör underlättas genom att bibehålla eller skapa öppna korridorer till andra lämpliga områden. Området är tänkt att skötas så att det kontinuerligt motsvarar en tidig hyggesfas för att fungera som spridningscentrum till mer tillfälliga förekomster på hyggen i omkringliggande områden med aktivt skogsbruk.
- De solöppna gläntorna i området ska behållas och gärna förstärkas.
- Det ska finnas en kontinuerlig förekomst av ask- och olvonbuskar i soliga, vindskyddade lägen.
- Vindskyddande skogsbestånd ska finnas runt området.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Blåkulla ligger i Norrtälje kommuns nordvästra del knappa 1 mil sydväst om Hallstabruk. En skogsbilväg (med vägbom) leder in mot det lilla Natura 2000-området. Vägen slutar med en vändplan som ingår i Natura-området, liksom den sista biten av vägen. Runt den öppna vändplanen växer en ung slyig skog med div. pionjärträd såsom björk och asp, men även gran och ask. Lövträden har vuxit upp efter avverkning i området. Även stora delar av den omkringliggande skogen har avverkats. Jordarten består främst av sandig morän med kalkinslag. Bergytan är delvis blottad i den norra delen.

BEVARANDEPLANDatum
2016-12-20Beteckning
511-44668-2016**Beskrivning av arten****Asknätfjäril (1052)**

Den akut hotade asknätfjärilen kräver fuktiga öppna gläntor och hyggen där larvernas värdväxter ask och olvon växer på näringsfattig mark. Asknätfjärilen är beroende av att dess förekomstytor hålls öppna så att solen kommer åt att värma larverna - de kräver en temperatur på upp emot 35 grader för att kunna tillväxa. Samtidigt bör ytorna inte bli alltför öppna, då honor undviker att lägga ägg i vindexponerade lägen. Vinden kan alltså inverka negativt på mikroklimatet i larvkolonin. Asknätfjärilen är en utpräglad successionsart som maximalt kan leva 10–25 år på ett naturligt igenväxande hygge eller på annan igenväxningsyta. Den är beroende av en fungerande metapopulationsdynamik för att på sikt kunna finnas kvar i ett landskapsavsnitt. Arten är normalt mycket obenägen att sprida sig utanför sitt gynnsamma habitat av öppna föryngringsytor och öppna korridorer som bildas längs vattendrag, ledningsgator och skogsbilvägar. Förflyttningar inom dessa sammanhållna områden är oftast mindre än 500 m. I samband med extrema populationstoppar har arten lyckats etablera sig på maximalt 4,5 km avstånd från närmaste tidigare lokal. Ett åtgärdsprogram med specifika artinriktade åtgärder håller på att tas fram för arten.

År 2005 fanns reproduktion av asknätfjäril på 26 lokaler i länet inom ett ca 2000 ha stort område. De är uppdelade i en nordlig och en sydlig lokalgrupp med relativt svagt samband i en smal midja. Blåkulla ligger i den nordliga lokalgruppen som har fler lokaler men färre larvkolonier än den södra. I den norra finns totalt 4 Natura 2000-områden som förhoppningsvis kan skötas så att de långsiktigt kan behålla goda populationer av asknätfjäril. Målet är att dessa områden ska bidra till spridning av arten till nya lämpliga områden som uppstår vartefter skogsbruket avverkar ny skog. Ca 50 % av de inventerade fjärilarna finns inom befintliga Natura 2000-områden.

Blåkulla är, eller har åtminstone varit, en av de viktigaste reproduktionslokalerna för arten i Uppland. Vid inventeringar 2001; 2002; 2003 och 2005 hittades 25; 79; 69 respektive 10 larvkolonier i Blåkulla. Minskningen mellan åren 2003 och 2005 motsvarar 86 %. En betydelsefull orsak är sannolikt att lokalen blivit för skuggig på grund av igenväxning. Området är i det sista skedet av det successionsstadium efter avverkning (5-15 år) som arten föredrar. Skogsbilvägen är sannolikt en viktig länk för spridning till andra lämpliga områden, och används troligen också av de revirhållande hanarna.

Sedan 2001 då inventeringarna av reproduktionslokaler inleddes har arten reproducerat sig på 50 lokaler. På 52 % av dessa förekom ingen reproduktion år 2005. Hur stor nyetableringen varit går inte att säkert veta eftersom nyupptäckta lokaler under åren representerar både nyetableringar och redan etablerade lokaler som nyupptäckts. År 2002 var ett mycket bra år för arten och sannolikt skedde då många nykolonisationer. Kanske skedde många av dem i för arten mindre lämpliga miljöer där arten inte kunnat överleva under normala år. På det sättet kan det goda året 2002, i början av inventeringsperioden, bidra till en hög andel

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44668-2016

utgångna lokaler. Även det totala antalet larvkolonier var 2005 bara 45 % av antalet det goda året 2002. Då har ändå under 2003 och 2005 hittats flera rika lokaler som sannolikt hyste asknätfjärilar 2002, men som då inte var kända. Om detta är del i naturlig mellanårsvariation eller en långsiktig trend får framtiden utvisa. Det är dock uppenbart att populationsutvecklingen i området måste följas kontinuerligt.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

Asknätfjäril (1052)

- Igenväxning av dess habitat då solinstrålningen minskar, vilket missgynnar vuxna individers och larvers utveckling. Den naturliga successionen gör att artens habitat kommer att förlora sin funktion.
- Skogsplantering.
- Avverkning av högvuxen skog i närområdet gör att lokalen kan bli alltför vindexponerad.
- Upplag av virke i lokalen.
- Dikning i anslutning till lokalen kan göra att markens fuktighetsförhållanden ändras genom uttorkning vilket kan få negativa effekter.
- Älgbeta på ask kan medföra att fjärilens äggsamlingar blir uppätta och det hämmar dessutom värdväxternas tillväxt.
- Isolering av en liten lokal kan få negativa genetiska effekter.

Bevarandeåtgärder med tidsplan**Gällande regler**

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Asknätfjärilen är fridlyst enligt 1 a § Artskyddsförordningen (1998:179) samt NFS (1999:12). Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och förvaring av levande exemplar samt försäljning av levande och döda exemplar av arten (vissa undantagsregler finns angivna i förordningen).

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20Beteckning
511-44668-2016*Behov av ytterligare reglering**För att säkerställa gynnsam bevarandestatus behöver formellt skydd i någon form utredas vidare.*

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder för Blåkulla. Åtgärder i kursiv är prioriterade.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
Asknätfjäril (1052)	<i>De planterade granarna inom området avvecklas.</i> <i>Busk- och slyröjning bör göras kontinuerligt eftersom solinstrålning och ett varmt mikroklimat är en förutsättning för artens fortlevnad. Det är bra om reproduktionsområdets yta ökar. Området får inte vara vindexponerat och därför bör det finnas en skärm av träd som fångar upp vinden. Skärmen ska dock inte vara så hög att den skuggar lokalen. Ask och olvon gynnas, men även av dessa arter avverkas stora träd. Någon stor ask kan behövas som frökälla för rik produktion av askplantor.</i> <i>Fårull bör sättas på små askar. En fårulltuss fastknuten på buskar med larvkolonier avskräcker älgen från att beta buskar inklusive ägg eller larver.</i>	Omgående Omgående och sedan vart 5:e – 10:e år. Vartannat – vart 3:e år.

Bevarandetillstånd i dag

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående arter.

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
Asknätfjäril (1052)	Ej gynnsamt. Ingen av de enskilda lokala populationerna av asknätfjäril är av sådan storleksordning att den är säkrad mot slumpmässigt utdöende. Arten är därför beroende av en fungerande metapopulationsstruktur där lokala utdöenden vägs upp av ny- och återkoloniseringar. Den lokala populationen har inte utvecklats på ett positivt sätt sedan området utpekades till Natura 2000-område.

BEVARANDEPLAN

Datum
2016-12-20

Beteckning
511-44668-2016

Inventeringar i området och andra referenser

Artdatabanken. *Euphydryas maturna* – Asknätfjäril. Artfaktablad.

Länsstyrelsen i Örebro län. *Bevarandeplan för SE0240100 Spångabäcken-norra*.

Hedin, E. 2005. *Inventering av asknätfjäril (euphydryas maturna) i Norrtälje kommun 2005*. Rapport från Norrtälje Naturvårdsfond.

Karta